Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (viides jaosto)

21 päivänä helmikuuta 2013 *

Direktiivi 85/384/ETY — Arkkitehtuurin alan tutkintonimikkeiden vastavuoroinen tunnustaminen — 10 artikla ja 11 artiklan g alakohta — Kansallinen lainsäädäntö, jossa tunnustetaan arkkitehdin ja rakennusinsinöörien tutkintojen vastaavuus mutta jossa taiteellisesti arvokkaisiin, osana kulttuuriperintöä suojeltuihin kiinteistöihin kohdistuvien töiden toteuttaminen on varattu arkkitehdeille — Yhdenvertaisen kohtelun periaate — Täysin jäsenvaltion sisäinen tilanne

Asiassa C-111/12,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Consiglio di Stato (Italia) on esittänyt 6.12.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 29.2.2012, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Ministero per i beni e le attività culturali,

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Venezia,

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Padova,

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Treviso,

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Vicenza,

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Verona,

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Rovigo ja

Ordine degli Ingegneri della Provincia di Belluno

vastaan

Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia,

Consiglio Nazionale degli Ingegneri,

Consiglio Nazionale degli Architetti, Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori,

Ordine degli Architetti, Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori della Provincia di Verona,

Alessandro Mosconi,

Comune di San Martino Buon Albergo,

* Oikeudenkäyntikieli: italia.

Istituzione di Ricovero e di Educazione di Venezia (IRE) ja

Ordine degli Architetti della Provincia di Venezia,

Faccio Engineering Srl:n

osallistuessa asian käsittelyyn,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (viides jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja T. von Danwitz (esittelevä tuomari) sekä tuomarit A. Rosas, E. Juhász, D. Šváby ja C. Vajda,

julkisasiamies: N. Wahl,

kirjaaja: A. Calot Escobar,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia ja M. Mosconi, edustajinaan avvocato L. Manzi, avvocato G. Sardos Albertini ja avvocato P. Piva,

— Consiglio Nazionale degli Ingegneri, edustajanaan avvocato B. Nascimbene,

— Consiglio Nazionale degli Architetti, Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori ja Ordine degli Architetti, Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori della Provincia di Verona, edustajanaan avvocato F. Vanni,

— Tšekin hallitus, asiamiehenään M. Smolek,

— Espanjan hallitus, asiamiehenään S. Centeno Huerta,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään A. Posch,

— Euroopan komissio, asiamiehinään H. Støvlbæk ja E. Montaguti,

päätettyään julkisasiamiestä kuultuaan ratkaista asian ilman ratkaisuehdotusta,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta arkkitehtuurin alalla sekä toimenpiteistä sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi 10.6.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/384/ETY (EYVL L 223, s. 15) tulkintaa.

2 Ennakkoratkaisua on pyydetty kahdessa riita-asiassa, joissa on kyse siitä, voidaanko rakennusinsinöörien vastattavaksi antaa sellaisten rakennusurakoiden työnjohto, jotka kohdistuvat historiallisesti ja taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin oikeus

3 Direktiivin 85/384 kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Useimmissa jäsenvaltioissa, sekä oikeudellisesti että tosiasiallisesti, arkkitehtuurin alalla toimivat henkilöt, joilla on arkkitehdin arvo sekä sen lisäksi mahdollisesti jokin muu arvo, vaikka tällaisilla henkilöillä ei kuitenkaan ole yksinoikeutta mainittuun toimintaan, ellei laissa toisin säädetä; tällä alalla tai sen osa-alueilla voivat toimia myös muiden ammattikuntien edustajat, varsinkin insinöörit, joilla on rakennustekninen erikoiskoulutus[.]”

4 Kyseisen direktiivin 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”1. Tätä direktiiviä sovelletaan toimintaan arkkitehtuurin alalla.

2. Tässä direktiivissä toiminta arkkitehtuurin alalla tarkoittaa arkkitehdin ammattinimikettä käyttäen tavanomaisesti harjoitettua toimintaa.”

5 Direktiivin 85/384 2–9 artiklasta muodostuu sen II luku, jonka otsikko on ”Tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka antavat oikeuden aloittaa toiminnan harjoittamisen arkkitehtuurin alalla käyttäen arkkitehdin ammattinimikettä”.

6 Direktiivin 2 artiklassa säädetään, että ”jäsenvaltioiden on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on annettu jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa 3 ja 4 artiklan vaatimukset täyttävän koulutuksen perusteella”.

7 Direktiivin 7 artiklassa säädetyn menettelyn mukaan tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka täyttävät 3 ja 4 artiklassa säädetyt vaatimukset, julkaistaan luetteloissa, jotka komissio antaa tiedoksi niihin tehtyine muutoksineen Euroopan yhteisöjen virallisessa lehdessä.

8 Direktiiviin 10–15 artiklasta muodostuu sen III luku, jonka otsikko on ”Tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, joiden perusteella on oikeus aloittaa toiminnan harjoittaminen arkkitehtuurin alalla saavutettujen oikeuksien tai voimassa olevien kansallisten säännösten nojalla”.

9 Direktiivin 85/384 10 artiklan mukaan ”jäsenvaltioiden on tunnustettava 11 artiklassa luetellut tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka toinen jäsenvaltio on myöntänyt kansalaisilleen, jos näillä kansalaisilla tämän direktiivin tiedoksi antamisen ajankohtana jo on kyseinen pätevyystodistus tai jos he aloittavat kyseisen tutkintotodistuksen, todistuksen tai muun muodollista kelpoisuutta osoittavan asiakirjan saamiseen tähtäävän opiskelun viimeistään kolmantena lukuvuonna mainitusta tiedoksi antamisesta, vaikka pätevyystodistus ei täyttäisikään II luvussa säädettyjä vähimmäisvaatimuksia”.

10 Direktiivin 11 artiklan g alakohdassa luetellaan ne tutkintonimikkeet, joihin sovelletaan siirtymäkauden säännöksiä Italiassa:

”_ _

— yliopistossa, teknillisessä korkeakoulussa sekä Venetsian ja Reggio Calabrian arkkitehtikorkeakoulussa annettu ’laurea in architettura’ -tutkintotodistus, yhdessä arkkitehdin ammatin itsenäiseen harjoittamiseen oikeuttavan tutkintotodistuksen kanssa, jonka

opetusministeriö antaa sen jälkeen, kun asianomainen on toimivaltaiselle lautakunnalle suorittanut valtiontutkinnon, joka antaa oikeuden itsenäisesti harjoittaa arkkitehdin ammattia (dott. Architetto),

— yliopistossa ja teknillisessä korkeakoulussa annettu rakennustekniikan (’sezione cost[ru]zione civile’); ’laurea in ingegneria’ -tutkintotodistus, yhdessä arkkitehdin ammatin itsenäiseen harjoittamiseen oikeuttavan tutkintotodistuksen kanssa, jonka opetusministeriö antaa sen jälkeen, kun asianomainen on toimivaltaiselle lautakunnalle suorittanut valtiontutkinnon, joka antaa oikeuden itsenäisesti harjoittaa ammattia (dott. Ing. Architetto tai dott. Ing. in ingegneria civile)”.

11 Direktiivin 16 artiklassa, josta muodostuu sen IV luku, jonka otsikko on ”Tutkintonimikkeen käyttö”, säädetään seuraavaa:

”1. Vastaanottavien jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että II ja III luvun edellytykset täyttävillä jäsenvaltioiden kansalaisilla on oikeus käyttää lainmukaista tutkintonimikettä tai tarvittaessa sen lyhennettä, joka on käytössä siinä jäsenvaltiossa, josta ovat he peräisin tai josta he tulevat, tämän valtion kielellä, edellä sanotun kuitenkaan rajoittamatta 23 artiklan soveltamista. Vastaanottavat jäsenvaltiot voivat vaatia, että nimikkeen jäljessä on mainittava sen myöntäneen laitoksen tai tutkintolautakunnan nimi ja sijaintipaikka.

2. Jos siinä jäsenvaltiossa, josta ulkomaan kansalainen on peräisin tai josta hän tulee, käytetty tutkintonimike saattaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa sekaantua nimikkeeseen, joka tässä valtiossa edellyttää asianomaiselta lisäkoulutusta, jota kyseinen henkilö ei ole suorittanut, vastaanottava jäsenvaltio voi vaatia häntä käyttämään siinä jäsenvaltiossa, josta henkilö on peräisin tai josta hän tulee, hankittua tutkintonimikettä sopivassa muodossa, jonka vastaanottava jäsenvaltio määrää.”

Italian oikeus

12 Direktiivi 85/384 on saatettu Italiassa osaksi kansallista oikeutta 27.1.1992 annetulla asetuksella (decreto legislativo) nro 129 (GURI nro 41, 19.2.1992, s. 18).

13 Asetuksen 1 §:n 2 momentissa säädetään seuraavaa:

”Säännökset, joilla säännellään Italiassa – – sitä, millä edellytyksin sellaiset henkilöt voivat toimia [arkkitehtuurin alan] tehtävissä, joilla on tämän asetuksen voimaantulopäivänä voimassa olevien sääntöjen mukaan tähän oikeuttava ammattinimike, pysyvät edelleen voimassa.”

14 Insinöörin ja arkkitehdin ammatteja koskevan asetuksen hyväksymisestä 23.10.1925 annetun kuninkaan asetuksen nro 2537 (GURI nro 37, 15.2.1925; jäljempänä kuninkaan asetus nro 2537/25) 51 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Insinöörin ammattiin kuuluu rakentamisen ja teollisuuden välillisesti ja välittömästi edellyttämien raaka-aineiden alkutuotannon, jalostuksen ja käytön, teiden, kuljetus- ja liikennevälineiden ja kanavointien rakentamiseen ja kaiken tyyppisiin rakennelmiin, koneisiin, teollisiin laitteistoihin ja yleisesti fysiikan sovelluksiin liittyvien töiden suunnittelu, toteutus ja arviointi, mittaukset, piirrokset ja arviot.”

15 Kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:ssä säädetään seuraavaa:

”Sekä insinöörin että arkkitehdin ammattiin kuuluu rakentaminen ja rakentamisen edellyttämien mittausten, piirrosten ja arvioiden tekeminen.

Rakentamisesta taiteellisesti huomattavan arvokkaissa kohteissa ja antiikin ajan esineistön ja rakennusten koskemattomuudesta 20.6.1909 annetussa laissa nro 364 tarkoitettujen rakennusten restauroinnista ja kunnostuksesta vastaa arkkitehti; töiden teknisen osuuden suorittamisesta voivat kuitenkin vastata sekä arkkitehti että insinööri.”

Pääasiat ja ennakkoratkaisukysymykset

16 Pääasioissa on kyse Italian oikeudessa voimassa olevasta kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:n 2 momentista, jonka mukaan Italiassa tutkintonsa suorittaneilla rakennusinsinööreillä ei ole oikeutta vastata rakennustöistä taiteellisesti huomattavan arvokkaissa kohteissa tai kulttuurihistoriallisesti merkittävien rakennusten restauroinnista ja kunnostuksesta.

17 Tutkintonsa Italiassa suorittaneet rakennusinsinöörit ovat jo kauan aikaa taistelleet tätä heidän toimenkuvansa rajoittamista vastaan vetoamalla muun muassa direktiiviin 85/384.

18 Consiglio di Staton käsiteltäväksi on tällä kertaa saatettu kaksi valitusta Tribunale amministrativo regionale per il Veneton antamista toisiinsa nähden ristiriitaisista tuomioista.

19 Ensimmäinen näistä perustuu implisiittiseen päätökseen, jolla Soprintendenza per i beni ambientali e architettonici di Verona (Veronan alueella ympäristö- ja rakennustaiteellisista kohteista vastaava viranomainen) oli evännyt Mosconilta oikeuden vastata historiallisesti ja taiteellisesti arvokkaaseen kiinteistöön kohdistuvan rakennusurakan työnjohdosta. Mosconi ja Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia nostivat päätöksestä kanteen Tribunale amministrativo regionale per il Venetossa ja vetosivat siihen, että oli direktiivin 85/384 vastaista evätä rakennusinsinööreiltä oikeus tehdä tällaisia töitä.

20 Vuonna 2002 Tribunale amministrativo regionale per il Veneto pyysi ennakkoratkaisua saadakseen vastauksen siihen, oliko unionin oikeutta ja erityisesti direktiiviä 85/384 tulkittava siten, että se on esteenä tämänkaltaiselle kansalliselle lainsäädännölle.

21 Tuomioistuin vastasi tähän 5.4.2004 asiassa C-3/02 antamallaan määräyksellä, että koska kyse on täysin jäsenvaltion sisäisestä tilanteesta, direktiivi 85/384 ja yhdenvertaisen kohtelun periaate eivät ole esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jossa tunnustetaan lähtökohtaisesti arkkitehdin ja insinöörin muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastaavuus mutta varataan ainoastaan arkkitehdeille sellaisten töiden toteuttaminen, jotka kohdistuvat taiteellisesti arvokkaisiin, osana kulttuuriperintöä suojeltuihin kiinteistöihin.

22 Määräyksessä todettiin, että käänteistä syrjintää voi olla se, että rakennusinsinöörit, jotka ovat saaneet tutkintonimikkeensä Italiasta, eivät pääse siellä kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:n 2 momentissa tarkoitettuihin tehtäviin, vaikka oikeutta niiden suorittamiseen ei voida evätä henkilöiltä, joilla on jossakin muussa jäsenvaltiossa myönnetty rakennusinsinöörin tutkinto, joka on mainittu direktiivin 85/384 7 artiklan mukaisesti laaditussa tai direktiivin 11 artiklassa olevassa luettelossa. Määräyksessä katsottiin kuitenkin, että koska kyse oli täysin valtionsisäisestä tilanteesta, unionin oikeudessa vahvistettuun yhdenvertaisen kohtelun periaatteeseen ei voitu vedota mutta että ennakkoratkaisua pyytäneen tuomioistuimen tehtävänä oli arvioida, oliko tilanteessa kyse kansallisessa oikeudessa kielletystä syrjinnästä, ja jos oli, määrättävä siitä, millä tavoin syrjintä on poistettava.

23 Määräyksen antamisen jälkeen Tribunale amministrativo regionale per il Veneto pyysi Corte costituzionalea tutkimaan kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:n 2 momentin perustuslainmukaisuuden. Corte costituzionale totesi 16–19.4.2007 päivätyssä määräyksessään nro 130, että pyyntö ei täyttänyt tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä, koska siinä riitautetut säännökset olivat asetuksen eivätkä lain tasoisia.

24 Tribunale amministrativo per il Veneto hyväksyi valituksen 15.11.2007 antamallaan tuomiolla nro 3630 todeten, että kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:n 2 momenttia ei voida soveltaa, koska se on ristiriidassa yhdenvertaisen kohtelun periaatteen kanssa, sellaisena kuin Corte costituzionale on sitä tulkinnut, siitä syystä, että italialaisia ammatinharjoittajia ei voida syrjiä suhteessa muista jäsenvaltioista peräisin oleviin ammatinharjoittajiin.

25 Ministero per i beni e le attività culturali valitti tuomiosta ennakkoratkaisua pyytäneeseen tuomioistuimeen.

26 Consiglio di Staton käsiteltäväksi tulleen toisen valituksen taustalla on Istituzioni di Ricovero e di Educazione di Venezian laatima kilpailuilmoitus, joka koski Venetsiassa sijaitsevan Palazzo Contarini del Bovolon restaurointi- ja kunnostushankkeen työnjohtotehtäviä ja työturvallisuuden koordinointia.

27 Veneton paikalliset insinööriliitot riitauttivat Tribunale amministrativo regionale per il Venetossa kilpailuilmoituksen sekä sopimuksen tekemiseksi toteutetut toimet sillä perusteella, että hankintaviranomainen oli rajannut kilpailutetun sopimuksen kohteena olevat työtehtävät niin, että tehtäviin voitiin hyväksyä ainoastaan arkkitehtejä.

28 Tribunale amministrativo regionale per il Veneto hylkäsi valituksen 25.11.2008 antamallaan tuomiolla nro 3651, jossa se katsoi, että unionin tuomioistuimen tulkinnan mukaan direktiivi 85/384 koskee koulutusohjelmien vastavuoroista tunnustamista eikä pääsyä eri ammatteihin, minkä vuoksi se ei edellyttänyt ”laurea in ingegneria” -tutkintonimikkeen rinnastamista täysin ”laurea in architettura” -tutkintonimikkeeseen.

29 Paikalliset insinööriliitot valittivat tuomiosta Consiglio di Statoon.

30 Consiglio di Stato on tehnyt selkoa siitä, että valtiosääntötuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut kansalliset oikeusperiaatteet ovat esteenä sille, että rakennusinsinöörien, jotka ovat saaneet tutkintonimikkeensä jostakin muusta jäsenvaltiosta kuin Italian tasavallasta, sallittaisiin harjoittaa Italiassa ammattiaan osallistumalla taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin kohdistuviin hankkeisiin, ellei tätä sallittaisi yhtälailla niille rakennusinsinööreille, jotka ovat suorittaneet tutkintonsa Italiassa.

31 Consiglio di Stato pohtii sitä, onko direktiivillä 85/384 käyttöön otettu vastavuoroiseen tunnustamiseen tähtäävä mekanismi ymmärrettävä todella niin, että rakennusinsinöörit, jotka ovat saaneet tutkintonimikkeensä jostakin muusta jäsenvaltiosta kuin Italian tasavallasta, voivat toimia Italiassa tehtävissä, jotka on kuninkaan asetuksella nro 2537/25 varattu ainoastaan arkkitehdeille, vai voiko Italian tasavalta vaatia henkilöitä, joilla on tutkintonimike, joka oikeuttaa suorittamaan arkkitehdin toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä, osallistumaan – kun kyse on tehtävistä, jotka on kuninkaan asetuksella varattu ainoastaan arkkitehdeille – ammatillisen pätevyyden selvittämistä varten järjestettävään erilliseen kokeeseen.

32 Consiglio di Stato päätti tässä tilanteessa lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

”1) Onko direktiivin 85/384 – – sitä osaa (10 ja 11 artikla), jossa annetaan maahan tulleille muiden jäsenvaltioiden kansalaisille, joilla on direktiivissä nimenomaisesti mainittu tutkintonimike, mahdollisuus siirtymäkauden ajan harjoittaa ammattia arkkitehtuurin alalla, tulkittava siten, ettei Italiassa voida pitää laillisena hallinnollista käytäntöä, joka perustuu – – kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:n 2 momentin ensimmäiseen osaan ja jossa varataan taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin kohdistuvien tietyn tyyppisten tehtävien suorittaminen ainoastaan arkkitehdin tutkintonimikkeen haltijoille eli hakijoille, jotka osoittavat omaavansa kulttuuriomaisuuteen kuuluviin kohteisiin liittyvän ammatillisen erityispätevyyden, jota on pidettävä lisävaatimuksena suhteessa valmiuksiin, jotka yleisesti pätevöittävät toimimaan direktiivissä tarkoitetuissa arkkitehtuurin alan tehtävissä?

2) Voidaanko tällaisen käytännön nojalla muista jäsenvaltioista kuin [Italian tasavallasta] peräisin olevat ammatinharjoittajat velvoittaa siitä huolimatta, että heillä on juuri arkkitehtuurin alan tehtävissä toimimiseen pätevöittävä tutkintotodistus, suorittamaan erityinen ammatillinen pätevyyskoe (mitä edellytetään myös niiltä italialaisilta ammatinharjoittajilta, jotka ovat hakeneet arkkitehdin ammattipätevyyttä) saadakseen oikeuden toimia – – kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:n 2 momentin ensimmäisessä osassa tarkoitetuissa tehtävissä?”

Unionin tuomioistuimen toimivalta

33 Espanjan hallitus esittää, että koska pääasiat koskevat täysin valtion sisäisiä tilanteita, unionin tuomioistuin ei ole toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisukysymyksiin.

34 Vaikka onkin niin, että pääasiat koskevat täysin valtion sisäisiä tilanteita, joihin direktiiviä 85/384 ei sovelleta (ks. tämän osalta em. asia Mosconi ja Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia, määräyksen 51 kohta), ennakkoratkaisupyynnöstä käy ilmi, että kansallinen tuomioistuin katsoo, että valtiosääntötuomioistuimen oikeuskäytännössä vahvistetut kansallisen oikeuden periaatteet ovat esteenä käänteiselle syrjinnälle, joka aiheutuu siitä, että rakennusinsinöörit, jotka ovat saaneet tutkintonimikkeensä muista jäsenvaltioista kuin Italian tasavallasta, voivat harjoittaa Italiassa toimintaa, joka kohdistuu taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin, kun taas Italiassa rakennusinsinöörin tutkinnon suorittaneet eivät voi harjoittaa tällaista toimintaa.

35 Tässä yhteydessä on muistettava, että unionin tuomioistuin ei ole toimivaltainen vastaamaan esitettyyn kysymykseen silloin, kun on selvää, ettei unionin oikeuden määräystä tai säännöstä, jonka tulkintaa unionin tuomioistuimelta on pyydetty, voida soveltaa, kuten täysin valtion sisäisissä tilanteissa. Unionin tuomioistuin voi tällaisessa tilanteessa kuitenkin antaa pyydetyn tulkinnan, jos ennakkoratkaisua pyytäneellä tuomioistuimella on nyt kyseessä olevien kaltaisissa menettelyissä kansallisen oikeuden nojalla velvollisuus myöntää valtion kansalaisille samat oikeudet kuin jonkin muun jäsenvaltion kansalaisella olisi unionin oikeuden perusteella samanlaisessa tilanteessa (ks. vastaavasti mm. yhdistetyt asiat C-570/07 ja C-571/07, Blanco Pérez ja Chao Gómez, tuomio 1.6.2010, Kok., s. I-4629, 39 kohta; asia C-245/09, Omalet, tuomio 22.12.2010, Kok., s. I-13771, 15 kohta ja asia C-84/11, Susisalo ym., tuomio 21.6.2012, 17 ja 20 kohta).

36 Unionin tuomioistuin on näin ollen toimivaltainen vastaamaan ennakkoratkaisukysymyksiin.

Ennakkoratkaisukysymykset

37 Ennakkoratkaisua pyytänyt tuomioistuin on kysymyksillään, joita on syytä tarkastella yhdessä, pyytänyt vastauksen siihen, onko direktiivin 85/384 10 ja 11 artiklaa tulkittava siten, että ne ovat esteenä sellaiselle kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan henkilöt, joilla on jonkin muun kuin vastaanottavan jäsenvaltion myöntämä tutkintonimike, joka oikeuttaa toimimaan arkkitehtuurin alan tehtävissä ja joka on nimenomaisesti mainittu direktiivin 11 artiklassa, voivat suorittaa taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin kohdistuvissa tehtäviä ainoastaan siinä tapauksessa, että he kykenevät osoittamaan ammatillisen pätevyyden toteamiseksi järjestettävällä kokeella omaavansa erityispätevyyden kulttuuriomaisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

38 Koska kyseessä on kansallinen oikeussääntö, jolla taataan se, etteivät henkilöt, joilla on Italian tasavallan myöntämä arkkitehtuurin alan tutkintonimike ja jotka toimivat ammatissaan Italiassa, joudu käänteisen syrjinnän kohteeksi suhteessa henkilöihin, joilla on tällainen jonkin muun jäsenvaltion myöntämä tutkintonimike, asiassa on tutkittava – hyödyllisen vastauksen antamiseksi ennakkoratkaisua pyytäneelle tuomioistuimelle – niiden velvoitteiden ulottuvuus, jotka direktiivin 85/384 10 ja 11 artiklalla on otettu käyttöön, jotta vastaanottava jäsenvaltio tunnustaisi kyseiset tutkintonimikkeet.

39 Tätä tutkittaessa on muistettava, että direktiivissä 85/384 säädetään arkkitehtuurin alan niiden tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen automaattisesta vastavuoroisesta tunnustamisesta, jotka vastaavat direktiivissä vahvistettuja koulutusvaatimuksia (asia C-43/06, komissio v. Portugali, tuomio 24.5.2007, Kok., s. I-73, 24 kohta).

40 Tämän vastavuoroisen tunnustamisen keskeinen tarkoitus ilmaistaan direktiivin 85/384 2 artiklassa, jossa säädetään, että jäsenvaltioiden on tunnustettava sellaiset tutkintotodistukset, todistukset ja muut muodollista kelpoisuutta osoittavat asiakirjat, jotka on annettu jäsenvaltioiden kansalaisille toisessa jäsenvaltiossa 3 ja 4 artiklan vaatimukset täyttävän koulutuksen perusteella, siten, että ne antavat jäsenvaltion alueella saman oikeuden arkkitehdin ammattinimikettä käyttäen tavanomaisesti harjoitetun toiminnan aloittamiseen kuin jäsenvaltion itsensä myöntämät pätevyystodistukset. Vastavuoroinen tunnustaminen laajennetaan puolestaan direktiivin 10 artiklassa siirtymäkauden ajaksi eräisiin muihin tutkintotodistuksiin, jotka eivät täytä II luvussa säädettyjä vaatimuksia direktiivin 3 ja 4 artiklassa säädetyt vaatimukset mukaan lukien (em. asia komissio v. Portugali, tuomion 25 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

41 Kysymykset kohdistuvat siis direktiivin 85/384 10 artiklalla käyttöön otettuun tutkintojen vastavuoroisen tunnustamisen velvollisuuteen ja vastaanottavalla jäsenvaltiolla olevaan oikeuteen vaatia henkilöä, jolla on jonkin muun jäsenvaltion myöntämä, direktiivin 85/384 11 artiklassa vahvistetussa luettelossa mainittu tutkinto, osoittamaan, että hänellä on erityispätevyys kulttuuriomaisuuteen liittyvissä kysymyksissä voidakseen suorittaa taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin kohdistuvia tehtäviä.

42 On varmaa, ettei direktiivillä ole haluttu säännellä arkkitehdin ammattiin pääsyn edellytyksiä eikä määritellä arkkitehdin ammatissa suoritettavia tehtäviä. Direktiivin yhdeksännessä perustelukappaleessa todetaan nimittäin, ettei sen 1 artiklan 2 kohdassa käytetyllä ilmauksella ole haluttu antaa oikeudellista määritelmää toiminnalle arkkitehtuurin alalla. Vastaanottavan jäsenvaltion lainsäädännössä jätetään näin määriteltäväksi kyseisen ammatin toimenkuvaan kuuluvat tehtävät (em. asia Mosconi ja Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia, määräyksen 45 kohta).

43 On kuitenkin niin, että toisin kuin Consiglio Nazionale degli Architetti, Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori ja Ordine degli Architetti Pianificatori, Paesaggisti e Conservatori della Provincia di Verona ovat esittäneet, tästä vastaanottavalla jäsenvaltiolla olevasta toimivallasta ei voida johtaa, että direktiivi 85/384 antaa jäsenvaltiolle mahdollisuuden edellyttää oikeudelta toimia taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin kohdistuvissa tehtävissä asianomaisen henkilön pätevyyden tarkastamista kyseisellä alalla.

44 Se, että vastaanottavalle jäsenvaltiolle annettaisiin mahdollisuus toimia tällä tavoin, merkitsisi sitä, että sen annettaisiin vaatia ylimääräisten kokeiden suorittamista, mikä loukkaisi automaattisen tunnustamisen periaatetta ja olisi tästä syystä, kuten edellä mainitussa asiassa komissio vastaan Portugali annetun tuomion 28 kohdassa todettiin, vastoin direktiiviä 85/384.

45 Kuten asiassa C-421/98, komissio vastaan Espanja, 23.11.2000 annetun tuomion (Kok., s. I-10375) 37 kohdassa todetaan, direktiivin 85/384 2 ja 10 artiklasta seuraa, että kun toiminta on vastaanottavan jäsenvaltion antaman tutkintotodistuksen haltijoina olevien arkkitehtien tavanomaisesti harjoittamaa toimintaa, maahan muuttavan arkkitehdin, jolla on direktiivin soveltamisalaan kuuluva tutkintotodistus, todistus tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirja, on myös voitava aloittaa tämä toiminta, vaikka hänen tutkintotodistuksensa, todistuksensa tai muu muodollista kelpoisuutta osoittava asiakirjansa ei välttämättä osoita, että hän olisi saanut sitä aineellisesti vastaavan koulutuksen.

46 Todettakoon tähän, että direktiivissä 85/384 säädetään toimenpiteistä, jotka on toteutettava, jos siinä jäsenvaltiossa, josta henkilö on peräisin tai josta hän tulee, saatu koulutus ei vastaa aineellisesti vastaanottavassa jäsenvaltiossa annettavaa koulutusta (em. asia komissio v. Espanja, tuomion 43 kohta).

47 Direktiivin 16 artiklan 2 kohdan mukaan vastaanottava jäsenvaltio voi siinä tapauksessa, että jäsenvaltiossa, josta ulkomaan kansalainen on peräisin tai josta hän tulee, käytetty tutkintonimike saattaa vastaanottavassa jäsenvaltiossa sekaantua nimikkeeseen, joka tässä valtiossa edellyttää asianomaiselta lisäkoulutusta, jota kyseinen henkilö ei ole suorittanut, vaatia häntä käyttämään tutkintonimikettä sopivassa muodossa, jonka kyseinen valtio määrää (em. asia komissio v. Espanja, tuomion 44 kohta).

48 Vaikka onkin totta, että arkkitehtien ammattikunnan toimintamahdollisuuksien määrittely kuuluu vastaanottavan jäsenvaltion kansallisen lainsäädännön alaan, vaatimus vastavuoroisesta tunnustamisesta merkitsee, että jos jäsenvaltio katsoo tietyn toiminnan olevan näiden toimintamahdollisuuksien mukaista, myös maahan muuttavilla arkkitehdeillä on oikeus tämän toiminnan aloittamiseen (ks. em. asia komissio v. Espanja, tuomion 38 kohta).

49 Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin riidatonta, että taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin kohdistuvat tehtävät kuuluvat arkkitehdin ammatin toimenkuvaan ja näin myös direktiivin 85/384 soveltamisalaan.

50 Mainittakoon lopuksi siitä, että päätelmää, jonka mukaan vastaanottava jäsenvaltio ei voi direktiivin 85/384 11 artiklassa käyttöön otetun mekanismin puitteissa asettaa pääasiassa kyseessä olevan kaltaisia lisävaatimuksia oikeudelle suorittaa arkkitehdin toimenkuvaan kuuluvia tehtäviä, tukee myös edellä mainitussa asiassa Mosconi ja Ordine degli Ingegneri di Verona e Provincia annetun määräyksen 52 kohdassa esitetty toteamus.

51 Mainitun kohdan mukaan oikeutta suorittaa kuninkaan asetuksen nro 2537/25 52 §:ssä tarkoitettuja tehtäviä eli tehtäviä, jotka kohdistuvat taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin, ei voida evätä henkilöiltä, joilla on rakennusinsinöörin tai jokin sitä vastaava tutkintonimike, joka on myönnetty jossakin muussa jäsenvaltiossa kuin Italian tasavallassa, jos se on mainittu direktiivin 85/384 7 artiklan mukaisesti laaditussa luettelossa tai luettelossa, josta säädetään direktiivin 11 artiklassa.

52 Edellä lausutun perusteella esitettyihin kysymyksiin on vastattava, että direktiivin 85/384 10 ja 11 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan henkilöt, joilla on jonkin muun kuin vastaanottavan jäsenvaltion myöntämä tutkintonimike, joka oikeuttaa toimimaan arkkitehtuurin alan tehtävissä ja joka on nimenomaisesti mainittu direktiivin 11 artiklassa, voivat suorittaa viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa tehtäviä, jotka kohdistuvat taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin, ainoastaan siinä tapauksessa, että he osoittavat tarvittaessa ammatillisen pätevyyden toteamiseksi järjestettävällä kokeella omaavansa erityispätevyyden kulttuuriomaisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Oikeudenkäyntikulut

53 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (viides jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

Tutkintotodistusten, todistusten ja muiden muodollista kelpoisuutta osoittavien asiakirjojen vastavuoroisesta tunnustamisesta arkkitehtuurin alalla sekä toimenpiteistä sijoittautumisoikeuden ja palvelujen tarjoamisen vapauden tehokkaan käyttämisen helpottamiseksi 10.6.1985 annetun neuvoston direktiivin 85/384/ETY 10 ja 11 artiklaa on tulkittava siten, että ne ovat esteenä kansalliselle lainsäädännölle, jonka mukaan henkilöt, joilla on jonkin muun kuin vastaanottavan jäsenvaltion myöntämä tutkintonimike, joka oikeuttaa toimimaan arkkitehtuurin alan tehtävissä ja joka on nimenomaisesti mainittu direktiivin 11 artiklassa, voivat suorittaa viimeksi mainitussa jäsenvaltiossa tehtäviä, jotka kohdistuvat taiteellisesti arvokkaisiin kiinteistöihin, ainoastaan siinä tapauksessa, että he osoittavat tarvittaessa ammatillisen pätevyyden toteamiseksi järjestettävällä kokeella omaavansa erityispätevyyden kulttuuriomaisuuteen liittyvissä kysymyksissä.

Allekirjoitukset